

Lapsen seksuaalista kehitystä ei pidä häiritä

Vielä sata vuotta sitten ajatus lapsen seksuaalisista mielikuvista ja toiveista oli vieras ja vastenmielinen. Nykyisin lapset ja nuoret kasvavat kaikkialta pursuavan seksuaalisuuden ympäröimänä. Vapautumisen luulisi näkyvän tasapainoisempänä kehityksenä, mutta niin ei ilmeisesti olekaan. Varsinkin nuorten poikien tietämys seksuaalisuudesta on yhä ällistyttävän huonoa. Kasvuun ja kehitykseen, sukupuolitoimintoihin ja seksitauteihin liittyy nuorten mielessä paljon kysymyksiä, joihin he eivät ole saaneet vastauksia.

Toivoisimme, että lapsemme eivät vartutuaan etsisi rakkaudetonta seksiä mutta eivät myöskään tyytyisi seksittömiin parisuhteisiin. Tavoitteeseen pääseminen ei onnistu pelkän valistamisen avulla, sillä ihmisen seksuaalisuus on uskomattoman mutkikas bio-psyko-sosiaalinen rakennelma. Siihen liittyy aina ilon ja mielihyvän ohella syyllisyyttä ja häpeääkin, eivätkä ne katoa pelkästään tietoa jakamalla tai puhumalla seksin ihanuudesta ja luonnollisuudesta.

Onko lapsi seksuaalinen olento? Vastaus riippuu siitä, mitä seksuaalisuudella tarkoitetaan. Muotoilisin vastauksen niin, että monet kypsän seksuaalisuuden elementit ovat lapsessa idullaan. Katsomme siis jotakin syntymässä olevaa, aivan kuin pieniä saarekkeitä, jotka maan kohotessa muodostavat vähitellen yhtenäisemmän mantereen. Psykoanalyttikko Otto Kernbergin mukaan aikuisen seksuaalisuudessa on aineksia

kaikista lapsuuden kehitysvaiheista, aina varhaisesta ihokontaktista oraalisiin ja jopa sadomasokistisiin elementteihin asti. Ne jäsentyvät vastavuoroisen hellyyden, sitoutumisen ja huumorin voimasta molemminpuolisiksi, tyydyttäväiksi kokemuksiksi.

Sikiönkehityksen alussa olemme erilaistumattomia, kunnes 6.–7. raskausviikon aikana poikasikiön Y-kromosomin ääriosassa sijaitseva SRY-geeni käynnistää kivesten kehityksen. Noin kolmen viikon kuluttua tästä Leydigin solut alkavat erittää testosteronia. Niin sanotut miesaiivot ovat androgenisoitumisen tulosta, mutta »naisaivojen» synty ei edellytä sukupuolihormonien vaikutusta.

Sukupuolen piirissä esiintyy luonnollisesti suuria vaihteluja, mutta »tilastopoika» ja »tilastotyttö» eroavat joissakin suhteissa toisistaan. Jopa alle vuoden ikäiset pikkupojat osoittavat suurempaa kiinnostusta liikkuviin ja ääntä pitäviin leluihin vaikka eivät vielä tiedä olevansa poikia. Tyttöjen mieltymys omalle sukupuolelleen tyyppillisiin leluihin ja leikkeihin on nähtävissä hiukan myöhemmin, noin puolentoista vuoden iässä.

Lapsen kokemus itsestään tyttönä tai poikana on eräs seksuaalisen kehityksen kulmakivistä. Edelleen voimissaan olevan sosiaalisen konstruktion teorian mukaan biologisilla ja anatomisilla tekijöillä on feminiinisyydelle tai maskuliinisuu-delle vain pieni merkitys. Sukupuoli-identiteetti muodostuu tämän teorian mukaan siten, että

kasvattajat ohjaavat asenteillaan lasta tiettyihin rajoittaviin stereotyyppioihin, jotka ylläpitävät sukupuolten epätasa-arvoa.

Stereotyyppioiden kahlitsevista vaikutuksista on helppoa olla yhtä mieltä, mutta ajatus täydellisen sukupuolineutraalista kasvatuksesta on mahdoton ja lapsenkin kannalta luonnon. Jokainen äiti ja isä tietää, miten erilaisia tyttäreen ja poikaan liittyvät mielikuvat ovat. Vanhempien tulisi siis tukea lapsen kasvua omassa sukupuollessaan, mutta samalla heidän olisi välitettävä käsityksensä siitä, että poikana olemiseen voi ja saa kuulua herkkyyttä ja että tyttö saa olla vahva ja määrätietoinen.

Lapset itse ovat kaikkea muuta kuin sukupuolineutraaleja. Heillä on eroottisia tuntemuksia genitaaleissaan, pojilla fokuoituneita ja tyttöillä vaikeammin paikannettavia. Anatomia on lapsen kohtalo, sillä tytön ja pojan omaa ruumistaan koskevat aistimukset – mielihyvän ja ahdistuksen aiheet – ovat erilaisia, samoin niiden psyykkiset ratkaisuyritykset. Parin vuoden ikäisestä lapset miettivät sukupuolten välisiä eroja ja luopuvat vähitellen ja vastentahtoisesti käsityksestä, että he ovat vain jompaakumpaa sukupuolta. Halu omistaa kaikki on osaltaan pohjana heteroseksille, jossa sukupuolet voivat hetkellisesti sulautua yhteen.

Rakkaussuhteen edellytyksiin kuuluu, että osapuolet ovat saavuttaneet kehityksessään riittävän autonomian mutta sietävät riippuvuutta ja pystyvät sitoutumaan. Tähän johtava kehityskulku alkaa syntymästä. Vauvan täydellinen riippuvuus muuttuu vähitellen erillisyydeksi ja johtaa nuoruusiässä lapsuuden aikuisuusteista irrottautumiseen.

Ydinperhe saattaa olla katoava yhteiselön muoto, mutta siinä on lapsen kannalta monia

etuja. Niistä vähäisin ei ole mahdollisuus kokea, miltä tuntuu olla sekä naisen että miehen epäseksuaalisen rakkauden ja huolenpidon kohteena. Lapsen on myös otettava kantaa vanhempien väliseen suhteeseen ja siedettävä sen ulkopuolelle jääminen. Seksi on ainoa asia, jota lapset ja vanhemmat eivät jaa keskenään. Pienuuden ja ulkopuolisuuden kokemus pakottaa tunnustamaan sukupolvien välisen kuilun, ja se on tärkeä lapsen kehitystä eteenpäin vievä voima. Tämän kokemuksen puuttuminen on yhteydessä moniin lasten psyykkisen kehityksen ongelmiin.

Nykyisin monet lapset repäistään keskeneräisinä seksuaalisuuden maailmaan. Kyselytutkimusten perusteella on syytä olla huolissaan esimerkiksi siitä, että lapset näkevät Internetissä kovaa pornoa ja muuta traumatisoivaa aineistoa. Vanhempien omat lapsuudenkokemukset eivät anna eväitä siihen, miten lapsia tulisi varjella näiltä kokemuksilta. Lapset osaavat salata vierailunsa sopimattomilla sivustoilla hävittämällä sivuhistorian ja jäävät yksin haavoittavien kokemustensa kanssa. He kiihottuvat mutta eivät löydä tuntemuksilleen mitään käyttökelpoista purkautumiskanavaa.

Lapsen sukupuolinen kehitys tapahtuu suurimmaksi osaksi mielikuvien tasolla, »korvien välissä». Lapsi luo seksuaalista identiteettiään omassa tahdissaan integroimalla siihen mitä moninlaisimpia elementtejä itsestään ja ympäristöstään. Jos hän on saanut rauhassa samastua samaa ja vastakkaista sukupuolta oleviin aikuisiin ja lapsiin, hänen on helpompi selviytyä murrosiän myllerryksistä ja matkastaan aikuiseen seksuaalisuuteen. Aikuisille jää vaikea ja haastava tehtävä suojella lapsia ja lapsuutta huiman nopeasti muuttuvassa maailmassa.

JARI SINKKONEN, LT, ylilääkäri
Pelastakaa Lapset ry